

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosa
mint fogyatékosügyei független mechanizmus

JELENTÉSE

AJB-2795/2023. számú ügyben az
Add a Kezed Lakóotthonban tett látogatással összefüggésben

Előadó: Dr. Pápai-Tarr Ágnes

Érintett szerv: Gondoskodás Alapítvány, Add a kezed Lakóotthona (3400 Mezőkövesd, Dohány u.8.)

2023.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB 2795/2023. számú ügyben**

1. A vizsgálat megindítása

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 1. § (3) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa – a civil társadalom, különösen a fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek bevonásával – biztosítja a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény (a továbbiakban: Fogyatékossgügyi Egyezmény) 33. cikk 2. pontja szerinti független mechanizmus feladatainak teljesítését. Az Ajbt. 39/N. § és 39/O.§ (1) bekezdései értelmében az alapvető jogok biztosa a *fogyatékossgügyi független mechanizmussal kapcsolatos feladatainak* a teljesítése érdekében rendszeresen vizsgálja – a 18. § (1)-(7) bekezdésére tekintet nélkül, beadvány és felmerült visszásság hiányában is – a fogyatékossgal élő személyek jogainak a Fogyatékossgügyi Egyezmény előírásainak való megfelelés szerinti érvényesülését.

Ezen feladatkörömben *a fogyatékossgügyi független mechanizmus egyik vizsgálati céljaként a bentlakásos intézményekben, lakóotthonokban élő személyek alapvető jogai érvényesülésének monitorozását* határoztam meg, tekintettel arra is, hogy az Ajbt. 39/O.§ (2) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa a 18. § (4) bekezdésében meghatározottakon túlmenően természetes személy alapvető jogával kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytat, ha a fogyatékossgal élő személy nem képes jogai védelmében fellépni vagy beadvány benyújtása aránytalan nehézséget jelentene számára.

A vizsgálat indokoltságát, a fenti törvényi rendelkezéseken túl, a bentlakásos intézmények magas ellátotti létszáma önmagában is megalapozza, ugyanis a Fogyatékossgügyi Egyezmény kifejezetten az önálló életvitel és az egyéni autonómia alapelveit deklarálja, amelyek a nagylétszámú otthonok működési diszfunkciói (személyi és tárgyi feltételek hiánya, túlsúfoltság) következtében hatványozottan sérülhetnek, ahogy azt több korábbi ombudsmani vizsgálat feltárta. A nagylétszámú bentlakásos intézményekben is biztosítani kell azonban a szociális intézményi férőhelyek kiváltásának teljes megvalósulásáig is a fogyatékossgal élő személyek számára a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való jog, az egyenlő bánásmód követelménye, valamint a Fogyatékossgügyi Egyezményben rögzített követelmények érvényesülését.

A bentlakásos intézményben élő fogyatékos személyek jogainak védelme érdekében, a fogyatékossgügyi független mechanizmus keretében, az Ajbt. 18. § (4) bekezdés alapján, hivatalból indítottam eljárást *a Gondoskodás Alapítvány Add a kezed Lakóotthona (3400 Mezőkövesd, Dohány u 8., a továbbiakban Lakóotthon)* fogyatékos személyek számára nyújtott ápoló-gondozó szolgáltatás alapjogi szempontú vizsgálata céljából. A vizsgálat során munkatársaim *2023. október 10-én helyszíni vizsgálatot folytattak a Lakóotthonban.*

A Lakóotthonban ellátott fogyatékos személyek helyzetének figyelemmel kísérésén, és alapvető jogaiknak érvényesülése szempontjain alapuló, hivatalból induló, átfogó vizsgálatról készült alábbi jelentés, a Lakóotthon vezetője által elmondottakat, a Lakóotthonban ellátottak életkörülményeinek személyes megtekintése és a helyszínen, a vezető által a munkatársaim részére rendelkezésre bocsátott dokumentáció alapján levont következtetéseket, észrevételeket tartalmazza.

2. Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- *A jogállamiság elve és a jogbiztonság követelménye:*; „Magyarország független, demokratikus jogállam.” [Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) B) cikk (1) bekezdés];
- *Az emberi méltósághoz való jog:* „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.” [Alaptörvény II. cikk];
- *Az egyenlő bánásmód követelménye és a diszkrimináció tilalma* „A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.” [Alaptörvény XV. cikk (1)-(2) bekezdés];
- *A fogyatékosággal élők kiemelt védelme:* „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.” [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés];
- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja* „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.” [Alaptörvény Q) cikk (2)-(3) bekezdés].

3. Az alkalmazott jogszabályok

- Ajbt.;
- A szerződések jogáról szóló, Bécsben az 1969. évi május hó 23. napján kelt szerződés kihirdetéséről szóló 1987. évi 12. törvényerejű rendelet
- Fogyatékosági Egyezmény (CRPD);
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.);
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvtv.);
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet (a továbbiakban: SzCsM rendelet.);
- Az Országos Fogyatékosági Programról (2015-2025) szóló 15/2015 (IV.7.) OGY határozat (a továbbiakban: OFP).

4. A megállapított tényállás

4.1. A Lakóotthonról általában

A Lakóotthon 2000-től fogyatékosággal élő személyeket ápoló-gondozó célú intézményként működik, határozatlan idejű működési engedéllyel, tizennégy férőhelyen.

Felnőtt korú értelmileg akadályozott személyek ellátására, lakhatására, gondozására szakosodott, és a lakók élete végéig biztosít szolgáltatást. A Lakóotthon fenntartója a Gondoskodás Alapítvány, működési területe Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, Heves vármegye és Budapest város közigazgatási területe. Az Alapítványt érintett szülő hozta létre és gyermeke jelenleg is az otthon lakója. Az intézmény célja, hogy elősegítse a lakók társadalmi integrációját, önállóságuk fokozódását, emberi méltóságuk tiszteletben tartásán alapuló lakhatását, életkörülményeik fokozatos javítását.

A Lakóotthon szakmai programjának központi eleme a lakók segítése, fejlesztése, ellátása, szükség esetén ápolása, az őket megillető önállóság és önrendelkezés legteljesebb megvalósítása mellett, emberi méltóságuk és személyiségi jogaik maximális tiszteletben tartásával. A Lakóotthon küldetése kliensközpontú szolgáltatás nyújtása, melynek egyrészt fontos eleme a lakók nyugodt, harmonikus életkörülményeinek biztosítása, másrészt az aktív életvitel lehetőségeinek a folyamatos megteremtése, mindez az egyéni szükségleteknek megfelelő segítség biztosítása mellett. A Lakóotthon kliens központú szemlélete egyben azt is jelenti, hogy a személyzet minden tagjára vonatkozóan érvényes, hogy gondozóból, ápolóból, takarítóból, segítőkbe válnak a lakók mellett.

A vezető tájékoztatása alapján a lakók állapotának, jelzéseinek, döntéseinek figyelembevételével közvetlenül a szükségletek által rugalmasan alakítható programot terveznek, melyben *a segítség mértékét és formáját maguk az érintettek határozzák meg*. A Lakóotthon célja pedig a lakók számára a szoros értelemben vett „Otthon” megteremtése, ahol jól, biztonságban érezhetik magukat, személyiségük kibontakozhat és önmaguk lehetnek.

A Lakóotthon mellett azonos telephelyen az Alapítvány nappali ellátást is biztosít fogyatékossgal élő személyek számára, három gondozási csoportban, összesen 24 fő veszi igénybe ezt a szolgáltatást. A Lakóotthon lakóin kívül még tíz, családban élő fogyatékossgal élő személynek biztosítanak nappali ellátást. A nappali ellátás 2012. márciusától működik. A nappali ellátásban nyújtott szolgáltatás alapvető célja az önálló életre nevelés, életvezetést, probléma megoldást, viselkedést tanítanak. A nappali ellátás során is fontos szempont a szolgáltatást igénybe vevők egyéni szükségleteihez igazodó ellátás biztosítása. Az ellátásban részt vevők a képességeiknek megfelelően, önállóan részt vesznek a napi feladatok végzésében. Fontos szerepe van a fejlesztésben a következő tevékenységeknek: kreatív játékok, testmozgás, gyurmázás, konyhai, főzési folyamatok elsajátítása, internet használat elsajátítása. Számos szabadidős programot szerveznek: lovaglás, könyvtárlátogatás, színház, kirándulás.

Jelen vizsgálat elsősorban a Lakóotthon működésének alapvető jogi szempontú monitorozására irányult.

4.2. A Lakóotthon infrastrukturális adottságai

A helyszíni vizsgálat során a Lakóotthon megtekintésében és a helyszínen felmerülő kérdések megválaszolásában a Lakóotthon vezetője volt munkatársaim segítségére. A Lakóotthon Mezőkövesd kertvárosi részén, csendes környezetben található. A városközpont néhány perc alatt gyalog is elérhető, de az intézmény tömegközlekedéssel is könnyen megközelíthető. Az épületegyüttes kívülről rendezett, egy nagy parkos, ligetes telken található, mely a lakók számára kertészkedést, parkgondozást is lehetővé tesz. *(Lásd: 1. számú melléklet).*

Az udvaron rengeteg virág teszi széppé a környezetet, napernyővel védett terasz, kerti padok, hintaágyak biztosítják a szabad levegőn tartózkodás és szabadidő eltöltésének kulturált lehetőségét. *(Lásd: 2. számú melléklet).*

A Lakóotthon épülete belülről tiszta, rendezett, barátságos. A lakók egy-két ágyas, illetve egy három ágyas szobában vannak elhelyezve, biztosítva számukra az intimszféra kialakításának lehetőségét. A lakók közt párkapcsolatban élők jelenleg nincsenek. A lakószobák barátságosak, a lakóknak lehetőségük van saját megszokott bútoraikkal, felszerelési

tárgyaikkal, textíliákkal hangulatosabbá, szebbé tenni környezetüket. (Lásd: 3. számú melléklet.) Egy lakóra 8,5 m² terület lakószoba esik.¹ A lakószoba a Lakóotthonnak az a része, ahová csak kopogtatással és a lakó engedélyével lehet bemenni. *Ha vendég érkezik, a lakószoba akkor is csak a lakó engedélyével tekinthető meg.* Munkatársaim engedélyt kaptak a lakóktól a szobák megtekintésére. A közös élet szinterei a családi hangulatú 40 m² alapterületű nappali, illetve a foglalkoztató, valamint egy 30 m² alapterületű ebédlő. (Lásd: 4. számú melléklet.) A lakóotthon épülete úgy lett kialakítva, hogy lehetővé tegye az akadálymentes közlekedést. A központi bejárati ajtóhoz rámpát, kapaszkodó korlátot építettek, a lakótérben küszöbök nem találhatóak, így a kerekesszékekkel történő közlekedés biztosított. A nemenkénti elkülönített fürdőszobák és mellékhelyiségek a lakóotthonban megfelelő számban rendelkezésre állnak. A fürdőszobákban kapaszkodókat szereltek fel, és egyéb segédeszközök biztosítják (ülőkék, csúszásgátló, fürdető szék) a lakók számára a megfelelő személyi higiéne hozzáférhetőségét (Lásd: 5. számú melléklet). A személyi higiéne biztosítása keretében négy lakóra jut egy zuhanyzó és egy wc.² A Lakóotthon takarítót nem foglalkoztat, a takarítás és az udvar rendezése, szépítése a lakók feladata, melyet felváltva végeznek.

Az épület naprakész karbantartása biztosított. Rendszeresen a felújítások; festést végeztek, nyílászárókat cseréltek az elmúlt években. 2022-ben a lakók kényelmét a bútorzat komfortosabbá tételével is igyekeztek növelni, pályázati támogatásból bútorokat és egy új lap topot is sikerült beszerezni a lakók részére. 2021-ben légkondicionáló gépek kerültek beszerzésre. A fejlesztéseket adományokból és pályázati forrásból igyekeznek finanszírozni.

4.3. A Lakóotthon működésének személyi feltételei³

A Lakóotthonban dolgozók aránya a következőképpen alakul: a vezetőn kívül, két fő segítő, mint szociális gondozó és két ápoló végzettségű gondozó vesz részt a lakók ápolásában, gondozásában. A mentálhigiénés fejlesztésben egy fő fejlesztő pedagógus és egy fő gyógypedagógiai asszisztens dolgozik. Heti négy órában házi orvos gondoskodik a lakók megfelelő egészségügyi ellátásának biztosításáról. A Lakóotthon vezetője 6-8 hetente munkaértekezletet tart, ahol megbeszélik a mögöttük és az előttük álló időszakban végzett munkát, az észlelt hiányosságokat, és azok orvoslásának módját, a konfliktusok kezelését stb. A vezető tájékoztatása alapján a vizsgálat lefolytatása időpontjában a Lakóotthonban a foglalkoztatotti létszám az előírásoknak megfelelő volt. A vezető igyekszik motiválni a munkavállalóit, évente kétszer kapnak jutalmat és keresetkiegészítésre is jogosultak. A vezető elmondása szerint a dolgozókkal szemben elvárt a „kliens központú” szemlélet követése. A dolgozók elsősorban segítséget nyújtanak a lakóknak az önálló életvitel minél teljesebb megélésében. *A lakókat empátiával, kellő toleranciával, hivatástudattal kell a dolgozóknak segíteniük, és szükség szerint gondozni, ápolni.*

4.4. A Lakóotthon lakóira vonatkozó adatok

A Lakóotthon tizennégy ellátottja között vannak értelmileg akadályozottak (enyhe, közép- és súlyosan értelmi fogyatékos személyek), valamint halmozottan sérültek (közép és súlyos értelmi fogyatékoság mellett másodlagos sérülésként hallás sérülés, látássérülés vagy egyéb fogyatékoság társul). A lakók közül hat fő nő és nyolc fő pedig férfi. Életkorukat tekintve 23-57 évesek. Nyolcan intézményből, hatan pedig családból érkeztek az otthonba. Képzettségük szerint két főnek van szakmunkás bizonyítványa, hat fő nyolc általános iskolai

¹ Ld. SzCsM rendelet 94. § (1) bekezdés a) pont

² Ld. SzCsM rendelet 94. § (1) bekezdés b) pont

³ Ld. SzCsM rendelet 99. §. (3. számú melléklet feltételeinek kell megfelelni).

osztályt végzett, egy fő felmentett, és hét fő speciális foglalkoztató iskolai képzésben vett részt. A lakók többsége önkiszolgáló, önellátó, néha igényelnek segítséget (pl. fürdéshez). Tíz fő rendszeres gyógykezelés alatt áll. Az otthon lakóinak kapcsolattartására jellemző, hogy tíz főt hetente, két hetente látogatnak vagy hazavisznek hétvégére, négy főt ritkán vagy egyáltalán nem látogatnak. Munkatevékenységükre jellemző, hogy többségük csoportban foglalkoztatható, de némelyikük teljesen önállóan is képes munkát végezni. Szabadidős tevékenységeik közül a televízió nézés, magnó hallgatás, számítógépes játékok és a tánc a legkedveltebbek.

A lakók közül tizenhárman állnak gondokság alatt, ebből két esetben hivatásos gondnok, a többi esetben a hozzátartozó látja el a gondnoki feladatokat. A vezető tájékoztatása alapján a gondnokokkal kifejezetten jó kapcsolat alakult ki, gördülékeny az együttműködés. Megközelítőleg nyolc fő szerepel a Lakóotthoni elhelyezésre jelentkezők várólistáján. Leggyakoribb a jelentkezők között a fiatalabb korosztályú, súlyos értelmi fogyatékossgal élő személy, akiknek otthon nevelését a szülők már nem tudják vállalni. A vezető tapasztalata az, hogy *egyre nagyobb az igény azokra a szolgáltatásokra, melyet a Lakóotthon nyújt a jelentkezőknek.*

4.5 A Lakóotthon által nyújtott szolgáltatások, az intézmény érdemi működése

A Lakóotthon komplex szolgáltatása keretében biztosított: az életkornak és egészségi állapotnak megfelelő elhelyezés és lakhatás, folyamatos fűtés, világítás, melegvíz ellátás, étkezés, ruházattal textíliával való ellátás, mentális gondozás, egészségügyi ellátás, a pénzkezelésben nyújtott segítség, szabadidős programok szervezése.⁴ A lakóotthon alapellátáson túl nyújtott ingyenes szolgáltatása a hajvágás, pedikűr, manikűr, melyet a Lakóotthon gondozói végeznek.

A Lakóotthon házirendje szerint az intézménynek nincs szigorú napirendje. Természetesen a közösségi élet vitele, az egyes szolgáltatások nyújtásának technikai időigénye és kiszolgálása megkövetel bizonyos fokú rendszerességet. *A reggeli ébredés 8:00 órától kezdődik, a lefekvés idejét mindenki a saját szükségletének megfelelően határozza meg, de 22:00 óra után már nagy zajjal járó tevékenység végzését kerülni kell, tekintettel a már pihenni kívánó lakótársakra. A Lakóotthonban nincs látogatási idő meghatározva, bármikor szívesen látják a hozzátartozókat és a meghívott vendégeket. Az intézmény lakóit így a hozzátartozók, barátok, ismerősök szabadon látogathatják.* A hozzátartozók közül sokan élnek is ezzel a lehetőséggel, gyakran napközben is beugranak a lakókat meglátogatni. A látogatókat a lakók a szobájukban, vagy a közösségi helyiségekben is fogadhatják.

A Lakóotthon elhagyásának feltétele, hogy a lakó visszatérjen otthonába, ha egyedül nem képes tájékozódni, akkor gondnoka vagy szülője kíséretében, illetve dolgozók segítségével, bármikor szabadon elhagyhatják a Lakóotthont. Az érkezés és távozás időpontját egy nyilvántartó füzetbe jegyzik. A hosszabb eltávozásokról a vezetőt mindig tájékoztatni kell. Csoportos eltávozás is lehetséges, igény esetén kísérel, vagy anélkül.

A Gondoskodás Alapítvány Támogató szolgálatot is üzemeltet, melyet a lakók igénybe vehetnek a szállítás tekintetében. Az intézményben az Érdekképviselői Fórum az előírásoknak megfelelően működik.⁵ A vezető tájékoztatása alapján az utóbbi időben az ellátással kapcsolatban panasz sem a lakók, sem hozzátartozók vagy gondnokok részéről nem érkezett. Korlátozó intézkedést az intézményben az utóbbi időben nem alkalmaztak.

---

⁴ Lásd: SzCsM rendelet 95. §.

⁵ Szocvtv. 99. §. SzCsM rendelet 43/A. §.

Az étkezés és ruházódás biztosítása

Az ellátottak napi háromszori étkezését biztosítja a Lakóotthon, mely igény szerint pépes és orvosi javaslat alapján diétás ételek szolgáltatására is kiterjed. A reggeli és vacsora általában hideg, heti egy alkalommal van meleg vacsora. Az ebédet a Hungária étterem biztosítja, megfelelő szállítás keretében. A táplálkozás az egyéni igényeknek megfelelően, alkalmazkodik az ellátottak életkorához, egészségi állapotához. A rendszeresen munkát végzők magasabb kalória igényét pótétkezéssel igyekeznek kiegészíteni. A Lakóotthon különös figyelmet szentel az étkezés kulturáltságára. A járóképes lakók az étkezőben étkeznek. A fekvőbetegek részére a segítők a szobába viszik az ételt. Az étkezések során ápolói felügyeletet mindig biztosítanak, a falánkság, félrenyelés veszélye miatt, illetve a gyámoltalanabb gondozottak védelme érdekében. A csomagban érkezett, vásárolt, hozzátartozótól kapott ételek tárolása a hűtőszekrényben, névvel ellátva történik. Egyéni étkezésre, főzésre a teakonyhában van lehetőség, kávéfogyasztás, és főzés szintén itt történik.

A lakók saját ruházattal rendelkeznek és azt használják az évszaknak megfelelően. A ruházat szennyeződését, elszakadását a gondozó személyzet figyeli. A Lakóotthonban biztosított a ruházat és a textília mosása. Erre a célra szolgál egy kialakított mosókonyha, melyben nagy teljesítményű automata mosógép, szárítógép, kézi mosáshoz alkalmas kád és szennyes ruha tárolására alkalmas gyűjtőedények találhatóak.

Egészségügyi ellátás és ápolás, gondozás biztosítása

A Lakóotthon kiemelt figyelmet szentel a lakók megfelelő egészségügyi ellátására és ápolására, gondozására. Figyelemmel arra is, hogy a fogyatékos személyek gyakran nem egyértelműen jelzik az egészségügyi problémáikat, fájdalmaikat, ezért kifejezetten figyelemmel kell lenni jelzéseikre, gesztusaikra, a normális állapottól, a hétköznaptól eltérő viselkedésre. A Lakóotthonba történő felvételkor ellenőrizik a lakók egészségügyi dokumentációját, szükség esetén szakorvosi vizsgálatokat kezdeményeznek. A Lakóotthonnak van háziorvosa, aki havonta legalább egyszer megvizsgál minden ellátottat. Az ellátottak ezen kívül rendszeresen vesznek részt szűrővizsgálatokon, szakrendeléseken (tüdőszűrő, vérvizsgálat, vizeletvizsgálat, fogászati ellátás, nőgyógyászat stb.). Minden egészséget érintő jelentős eseményt rögzíteni kell a gondozott egészségügyi lapján, valamint az eseménynaplóban (megváltozott az alvás, étvágya, akut betegség, láz, a bőrön jelentkező elváltozások, duzzanatok, nők havi ciklusát figyelemmel kísérik.) Az ellátottak panaszairól, tüneteiről az illetékes orvost haladéktalanul tájékoztatni kell. Az intézmény a lakói számára a sürgősségi gyógyszereket azonnal és térítésmentesen biztosítja.

Az ápoló-gondozó feladatok ellátása során a személyzet segítséget nyújt a lakóknak szükség esetén a tisztálkodásban, öltözködésben, étkezésben és a rendszeres gyógyszerek beszedésében egyaránt. A gyógyászati segédeszköz ellátás körében az intézmény feladata a testtávoli eszközöknek (járókeret, támbot, kerekesszék) az intézmény költségén történő biztosítása, a testközeli segédeszközöknek (pelenka, műfogsor, hallókészülék, szemüveg stb.) pedig az ellátott költségén történő biztosítása.

Az otthon dolgozóinak és lakóinak törekedni kell a tisztaságra és a rend megtartására, a higiéniai követelmények betartására. A lakók időbeli korlátozás nélkül vehetik igénybe a fürdőhelyiségeket, szükség esetén a dolgozók segítenek a fürdésnél. A Lakóotthon a tisztálkodáshoz biztosít tisztálkodó szereket, de a lakók igényük szerint, a saját tisztálkodó szereiket is használhatják.

Fejlesztések, foglalkoztatás

A lakók ellátását az intézmény úgy szervezi meg, hogy biztosítsák számukra az állapotuknak megfelelő önállóságot, és minél több területen a döntési lehetőségeket. Nagy hangsúlyt fektetnek a fejlesztésekre, sport és szabadidős tevékenységek biztosítására. Az SzCsM rendelet szerint a bentlakásos intézményekben meg kell teremteni a lakók mentálhigiénés ellátásának, gondozásának feltételeit. Ennek megfelelően a Lakóotthonban törekednek arra, hogy mindenki számára biztosítsák az egyéni, személyre szabott bánásmódot, a konfliktushelyzetek kialakulása, megelőzése érdekében az egyéni és csoportos megbeszéléseket, a szabadidő kulturált eltöltésének módjait, feltételeit, a gondozást, illetve a rehabilitációs tervek megvalósulását, a hitélet gyakorlásának feltételeit.

A Lakóotthon segíti a kisközösségek létrejöttét, a társas kapcsolatok kialakulását. A Lakóotthonban megszervezik a munkaképes gondozottak foglalkoztatását. A foglalkoztatás az életkor és egészségi állapot függvényében lehet munkavégzési célú, terápiás célú, képességfejlesztő, képzési célú. A mentálhigiénés gondozás és a foglalkoztatás célja, az ellátottak aktivitásának megőrzése vagy fejlesztése, szomatikus-pszichés állapotuk szinten tartása vagy javítása.

A különböző programokon, foglalkozásokon, munkában való részvétel önkéntes, és az ellátott részére az általa kedvelt érdeklődési körének, képességeinek, készségeinek, egészségi állapotának legmegfelelőbb foglalkoztatási formákat igyekeznek nyújtani. A foglalkoztatási formák a Lakóotthonban változatos képet mutatnak. Elérhető egyéni foglalkozás, egyéni fejlesztés, mely pedagógiai, andragógiai jellegű, kötetlen foglalkozás; segítő beszélgetés (mely inkább pszichoterápiás elemeket tartalmaz); kreatív foglalkozások (játékos, népi, művészeti jellegű csoportos foglalkozás), művészeti foglalkozás (művész, pedagógus által irányított csoportos foglalkozás), milióterápia (csoportos foglalkozás, bármilyen közösségi program, így ünnep, kirándulás, kulturális program, rendezvény, mozi, színház, teadélután), mozgásterápia, hidroterápia sportprogramok (csoportos vagy egyéni gyógytornász vezetésével), képzés jellegű terápia (az intézmény biztosít tanfolyamokon való részvételt).

A foglalkoztatás három szinten történik, a lakók igényeinek megfelelően differenciálva.

I-es foglalkoztatási szint: Az inaktív, visszahúzódó, súlyos és/vagy halmozottan fogyatékos ellátottak részére. Ennek célja: ingergazdag környezet megteremtése, értelmes elfoglaltság biztosítása, rendszeres mozgás biztosítása, közös tevékenységek biztosítása. A foglalkozás szinterei: lakószoba, játszószőnyeg, terasz, udvar, közösségi terem, tv szoba stb.

II-es foglalkoztatási szint: a foglalkoztatások iránt legalább időnként érdeklődő, viszonylag könnyen mozgósítható, megfelelő szomatikus és pszichés állapotú, főként középsúlyos értelmileg akadályozott ellátottak esetén. A foglalkoztatás célja: értelmes elfoglaltság biztosítása, a figyelmi kapacitás konstruktív felhasználása, rendszeres mozgás, a közös munka és eredmény csoportdinamikai hatásának terápiás felhasználása.

III-as foglalkoztatási szint: ennek célcsoportja az aktív, jó pszichés állapotú, enyhe fokban értelmi sérült gondozottak. A cél a rendszeres munka biztosítása. Reális önértékelés kialakítása, a fizikális és mentális terhelhetőség növelése, az önálló életvitelre való felkészítés.

A mentálhigiénés gondozást a *mentálhigiénés csoport* végzi, melyben elsősorban fejlesztő pedagógus munkatársak vesznek részt. A feladatuk a szabadidő kulturált eltöltésének szervezése, egyéni fejlesztési tervek kidolgozása és megvalósítása, valamint felülvizsgálata, a hitélet gyakorlás feltételeinek megszervezése, a külvilággal való kapcsolattartás szervezése.

A fejlesztő foglalkoztatás fejlesztési jogviszonyban napi hat órában valósul meg. A fejlesztési jogviszonyban végzett tevékenységek: gyöngyfűzés, lábtörlő készítés, szőnyegszövézés, épület takarítás, udvar rendezés. A munka segíti a lakók önbecsülését.

Értékteremtő, hasznos munkát végeznek és hasznosnak érzik magukat. A lakók szeretnek dolgozni és örülnek annak, hogy saját keresettel rendelkeznek.

Az otthonban a lakók szoros közösségben élnek, ahol mindenkinek megvan a saját szerepe, élettere. A lakók heti megbeszéléseken beosztják egymás közt a napi, ill. a hétre vonatkozó teendőket, melyek elvégzéséért felelősséget vállalnak. A heti teendőket, felelősöket rajzos táblán piktogramok segítségével illusztrálják. A lakók képességeiknek megfelelően vállalnak részt a napi és heti feladatok elvégzésében (pl. reggeli elkészítése, takarítás, mosogatás, bevásárlás stb.)

Az otthonon belül a közösségépítés is kiemelt feladat. Egyes személyekben lévő értékek, képességek kiegészíthetők, segíthetik egymást. Megtanulják a közösségi életet, hogy számíthatnak egymásra, hogy szükségük van a másik segítségére, mosolyára, gesztusaira és arra, hogy mindenki önmaga lehet. A kis közösség életében fontos az ünnepekre való hangolódás, az ünnepek várása, ezekre mindig együtt készülnek. A hagyományos ünnepekre, mint szüreti mulatság, mikulás, karácsony, farsang, mindig rendhagyó, szép műsorral készülnek. Az előadásokkal más civil szervezetek, vagy szociális intézmények által szervezett rendezvényeken is fellépnek.

A lakók ellátása csak személyre szabott bánásmóddal, követelményekkel és szabályokkal lehetséges. A lakóknak a képességeiknek megfelelően a legnagyobb önállóságot biztosítják, a költőpénzük elköltésénél figyelembe veszik az egyéni kívánságukat, abban az esetben is, ha a lakó éppen nem megy a segítővel bevásárolni.

Kapcsolattartás hozzátartozókkal és a külvilággal

A Lakóotthon kiemelt figyelmet fordít a kapcsolattartásra. A lakók többségével hozzátartozók kapcsolatban tartanak. A Lakóotthon az intézményen kívüli életet is igyekszik megszervezni és minél szélesebb körben biztosítani a lakók számára. Évente több alkalommal városi rendezvényekre, színházi előadásra stb. látogatnak. A hitélet gyakorlásának biztosítására rendszeresen kijárnak a „kis templomba.” A lakók egy és többnapos kirándulásokon vesznek részt, évente több alkalommal.

A Lakóotthon rendszeresen kapcsolatot tart a megyében működő szociális intézményekkel, és nyitottak más civil szervezetek irányában is. Kapcsolatot tartanak ugyanakkor más nappali ellátási intézményekkel és egészségügyi intézményekkel egyaránt. Együttműködnek a szociális területhez kapcsolódó felsőfokú intézményekkel, a helyi gimnáziummal és szakiskolával, továbbá más szakiskolákkal, főiskolákkal, egyetemekkel, mely együttműködés keretében a hallgatóknak gyakorlati terepet biztosítanak. A kapcsolattartás módja szakmai megbeszélések, fórumok, továbbképzések szervezése.

5. A vizsgálat megállapításai

5.1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajb. határozza meg. Az Ajb. 1. § (3) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa – a civil társadalom, különösen a fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek bevonásával – biztosítja a Fogyatékossgügyi Egyezmény 33. cikk 2. pontja szerinti független mechanizmus feladatainak teljesítését. Az Ajb. 39/O.§ (1) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosa a *fogyatékossgügyi független mechanizmussal kapcsolatos feladatainak* a teljesítése érdekében rendszeresen vizsgálja – a 18. § (1)-(7) bekezdésére tekintet nélkül, beadvány és felmerült visszasság hiányában is – a

fogyatékossgal élő személyek jogainak a Fogyatékossgügyi Egyezmény előírásainak való megfelelés szerinti érvényesülését.

Tekintettel arra is, hogy az Ajbt. 39/O.§ (2) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa a 18. § (4) bekezdésében meghatározottakon túlmenően természetes személy alapvető jogával kapcsolatos visszasság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytat, ha a fogyatékossgal élő személy nem képes jogai védelmében fellépni vagy beadvány benyújtása aránytalan nehézséget jelentene számára, a *fogyatékossgügyi független mechanizmus egyik vizsgálati céljaként a nagylétszámú bentlakásos intézményekben fogyatékossgal élő személyek alapvető jogai érvényesülésének monitorozását* határoztam meg.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási szerv [...] vagy *közszolgáltatást végző szerv* (a továbbiakban együtt: hatóság) tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszasság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv, illetve az e feladat ellátásában közreműködő szerv közszolgáltatást végző szervnek minősül. Az ombudsmani gyakorlat a *közszolgáltatást végző szervek* fogalomkörébe tartozónak tekinti a szociális ellátást nyújtó, így a fogyatékossgal élő személyeket gondozó bentlakásos intézményeket, amelyekre az ombudsman vizsgálati jogosultsága – az Ajbt. hatásköri szabályai értelmében – egyértelműen kiterjed.

Az Ajbt. 1. § (2) bekezdésének d) pontja kimondja, hogy az alapvető jogok biztosa – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak védelmére.

Az alapvető jogok biztosa az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján, a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszasság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. *A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszasság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.*

5.2. Az alapvető jogok és alkotmányos elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

A jelentés megállapításaival összefüggésben hivatkozom arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétesek volnának az Alkotmány szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak

felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel azt mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát vesztett alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja, vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény B cikk (1) bekezdésében, a Q. cikk (2) bekezdésében, a II. cikkében, a XV. cikk (1)-(2) és (5) bekezdésében, XIX. cikk (1) és (2) bekezdésében, foglaltakat a korábbi Alkotmány 7. § (1) bekezdésének, 54. § (1) bekezdésének, 70/A. §-ának, valamint a 70/E. § (1)-(2) bekezdésének a szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező alapvető jogok védelme tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná.

Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind az azt követően hozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket.

5.2.1. A jogállamiság elve

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet, hogy a jogállamiságnak több összetevője van, az egyik legfontosabb alapkövetelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket.

Demokratikus jogállamban ahhoz, hogy a személyek életviszonyaikat, működésüket, magatartásukat a jog által előírtakhoz tudják igazítani, az elvárt kötelezettségeiknek eleget tudjanak tenni, szükség van a joganyag, a jogi eljárások stabilitására. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, hanem az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.

5.2.2. Az emberi méltósághoz való jog

A CRPD 3. cikke alapelveként deklarálja a veleszületett méltóság elvét és annak tiszteletben tartását. Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. Az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírósági gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő.

Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit. A méltósághoz való jognak részét képezi az is, hogy minden embert másokkal egyenlő méltóságú személyként kell kezelni, vagyis az egyes emberek és embercsoportok között tilos indokolatlan, észszerűtlen különbséget tenni.

Az Alkotmánybíróság az ember életét és méltóságát egységben szemlélte, ami azt jelenti, hogy nem választhatóak külön az ember társadalmi és biológiai dimenziójához fűződő jogok. Az emberi méltósághoz fűződő jog az alkotmánybíróság gyakorlatában nem a személy szubjektumától függő méltóságérzethez kapcsolódott, hanem azt jelentette, hogy a jog az életet az emberi minőséggel együtt ismeri el, és kapcsol ahhoz elidegeníthetetlen jogokat.

Az emberi méltósághoz való jog a természetes személyek autonómiáját jelenti, az önrendelkezésüknek egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja van, amelynél fogva az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A méltósághoz való jognak ez a felfogása különbözteti meg az embert a jogi személyektől, amelyek teljesen szabályozás alá vonhatók, nincs érinthetetlen lényegük.

Az Alkotmánybíróság már az egyik első, 1990-ben hozott döntésében kimondta, hogy az emberi méltósághoz való jog általános személyiségi jog, amelynek egyes fontos eleme az önrendelkezés szabadsága. E határozatban hívták fel a figyelmet arra, hogy az önrendelkezési jog – mint az összes különös személyiségi jog – az egyén autonómiáját, az egyéni döntés szabadságát védi.

5.2.3. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékkal élők védelme

A CRPD 5. cikke deklarálja, hogy a törvény előtt minden személy egyenlő, és mindenféle hátrányos megkülönböztetés nélkül jogosult a törvények által nyújtott védelemre és kedvezményre. A CRPD 5. cikk 2. pontja alapján a részes államok megtiltanak a fogyatékoság alapján történő bármilyen hátrányos megkülönböztetést, és minden téren biztosítják a fogyatékosággal élő személyek számára a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni egyenlő és hatékony jogi védelmet. Az 5. cikk 3. pontja értelmében az egyenlőség előmozdítása és a hátrányos megkülönböztetés eltörlése érdekében a részes államok minden megfelelő lépést megtesznek, így biztosítva az észszerű alkalmazkodást.

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése a korábbi Alkotmány 70/A.§ (2) bekezdéséhez hasonlóan tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

Az Alaptörvény XV. Cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

Az Alkotmánybíróság a 42/2012. (XII. 20.) AB határozatban megállapította, hogy az Alaptörvény XV. cikke változatlan tartalommal fenntartja az egyenlőség általános, nem csak az alapjogokra kiterjedő – vagy, ahogy az Alkotmánybíróság gyakran nevezte: a „jogegyenlőség” – követelményét és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát.

A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírósági gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű

figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság két mércét alkalmazott. Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítéltető meg.

Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíróság szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre. Az egyenlő bánásmóddal és az esélyegyenlőséggel összefüggésben érdemes arra is utalni, hogy az alapvető jogok biztosa számára az Ajbt. immár fontos célként fogalmazza meg a *leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportokhoz* tartozó személyek jogainak fokozott védelmét, ugyanakkor eddig az országgyűlési biztosok – külön törvényi felhívás nélkül is – kiemelt figyelmet fordítottak az ebbe a csoportba tartozók alapvető jogainak a védelmére.

A töretlen ombudsmani gyakorlat alapján nyilvánvalóan e személyi körbe tartoznak a gyermekek, a nők, az idősek, a fogyatékossgal élő személyek, a betegek, ezen belül pedig kiemelten a pszichiátriai betegek, továbbá ide sorolhatók a fogvatartottak, a hajléktalanok.

A felsorolt egyes társadalmi csoportok más és más okokból (például az egzisztenciális helyzetük, életkoruk, egészségi vagy mentális állapotuk miatt) minősülhetnek veszélyeztetettnek, a közös pont bennük egyfelől az, hogy helyzetük miatt kiszolgáltatottak valamennyi állami, közhatalmi beavatkozással szemben. Másfelől esetükben súlyos és közvetlen következményekkel járhat az is, ha az állam nem tesz eleget egyes alkotmányos feladatainak, a speciális, rászorultakat segítő szabályozás és gyakorlat kialakításával, fenntartásával kapcsolatos kötelezettségeit nem, vagy nem megfelelően látja el. Legyen szó ugyanakkor indokolatlan közhatalmi beavatkozásról, vagy éppen állami feladat, kötelezettség elmulasztásáról, az érintettek jog-, illetve érdekérvényesítő képessége minimális.

A hátrányos megkülönböztetés tilalma és az esélyegyenlőség előmozdítása az állam számára eltérő jellegű, de szorosan összekapcsolódó feladatot jelent. A jogegyenlőség megteremtése, az egyenlő méltóságú személyként kezelés biztosítása elsődleges állami kötelezettség, míg az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, testi fogyatékossg) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás nem fakultatív feladat: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően, súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására.

A CRPD preambuluma szerint a részes államok elismerik, hogy bárkinek a fogyatékossg alapján történő hátrányos megkülönböztetése az emberi személy veleszületett méltóságának és értékének megsértése. A CRPD 4. cikk 1-2. pontja szerint a részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, a fogyatékossg alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy: a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést az Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében; b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékossgal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében.

5.2.4. A nemzetközi emberi jogi kötelezettségek érvényesítése

Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarországnak a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítania kell a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját, jelen esetben azt, hogy a magyar jogi szabályozás megfeleljen a CRPD által

felállított és a Bizottság által jelzett kötelezettségeknek. Ebbe nemcsak az tartozik bele értelemszerűen, hogy a jogrendszerben nem maradhatnak olyan szabályok, amelyek nem egyeztethetőek össze a CRPD rendelkezéseivel, hanem az is, hogy ahol szükséges, ott a jogalkotó érdemi és hatékony lépéseket tegyen a hiányzó szabályozás megalkotása érdekében.

A CRPD 4. cikke a következők szerint rendelkezik az általános kötelezettségekről:

„1. A részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, a fogyatékossg alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy:

- a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést a jelen Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében;
- b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékossgal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében;
- c) figyelembe veszik a fogyatékossgal élő személyek emberi jogainak védelmét és előmozdítását valamennyi politika és program során;
- d) tartózkodnak minden olyan cselekedetben és gyakorlatban való részvételtől, amely nem összeegyeztethető a jelen Egyezménnyel, és biztosítják, hogy a hatóságok és közintézmények a jelen Egyezménnyel összhangban tevékenykedjenek;
- e) minden megfelelő intézkedést meghoznak bármely személy, intézmény vagy magánvállalkozás által a fogyatékossg alapján történő hátrányos megkülönböztetés felszámolása érdekében;
- f) kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg vagy segítenek elő az egyetemesen tervezett áruk, szolgáltatások, eszközök és létesítmények vonatkozásában, a jelen Egyezmény 2. cikkében meghatározottak szerint, amelyek a lehető legkisebb változtatással és anyagi ráfordítással megfelelnek a fogyatékossgal élő személyek speciális igényeinek, elősegítve felhasználhatóságukat és használatukat, valamint elősegítik az egyetemes tervezést a szabványok és irányelvek kidolgozása során;
- g) kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg, vagy segítenek elő a fogyatékossgal élő személyek számára alkalmas új technológiák, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat, a közlekedést/mozgást segítő eszközök, készülékek és segédeszközök elérhetőségének és használatának előmozdítására, elsőbbséget biztosítva az elérhető költséggel járó technológiáknak;
- h) hozzáférhető információkat biztosítanak a fogyatékossgal élő személyek számára a közlekedést segítő eszközökről, a készülékekről és segédeszközökről, ideértve az új technológiákat, csakúgy, mint a segítségnyújtás, támogató szolgáltatások és szolgálatok más formáiról;
- i) előmozdítják a jelen Egyezményben foglalt jogok oktatását a fogyatékossgal élő személyekkel foglalkozó szakemberek és alkalmazottak számára az e jogok által biztosított jobb segítség- és szolgáltatásnyújtás érdekében.

2. Tekintettel a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokra minden részes állam vállalja, hogy a rendelkezésre álló erőforrásai felső határáig, és szükség esetén, a nemzetközi együttműködés keretében, intézkedéseket tesz e jogok teljes megvalósításának fokozatosan történő elérése érdekében, fenntartás nélkül, a nemzetközi joggal összhangban, a jelen Egyezményben foglalt kötelezettségek haladéktalan alkalmazására [...].

4. A jelen Egyezményben semmi nem értelmezhető úgy, mint ami befolyásolja a részes állam jogának, vagy az adott részes állam vonatkozásában hatályos nemzetközi jognak a fogyatékossgal élő személyek jogainak hatékonyabb szabályozását biztosító rendelkezéseit. A jelen Egyezményben részes államok joga, szerződése, szabályozása vagy szokásai által elismert, vagy tartalmazott emberi jogok és alapvető szabadságok nem korlátozhatók vagy

csorbíthatók arra hivatkozással, hogy a jelen Egyezmény az adott jogokat vagy szabadságokat nem, vagy csak kisebb mértékben ismeri el [...].”

A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés⁶ 31. cikke értelmében a szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint, valamint tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni. A CRPD 1. cikke értelmében: „A jelen Egyezmény célja valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása.” A CRPD alapelvei között elsőként említi továbbá, hogy a fogyatékossgal élő személyeket is megilleti a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét.⁷ Ebből következően a jelentés tartalmában az emberi méltóság alapjogi védelmének primátusából vezeti le a fogyatékossgal élő személyeket megillető további és felhívott alapjogok érvényesülésének problémáit.

Mindehhez kapcsolódóan kiemelem, hogy a fogyatékossgtudomány szakértői szerint paradigmaváltást jelent a CRPD elfogadása. Nagy előrelépést jelentett a fogyatékossgal élő személyek jogainak orvosi szemléletéről a szociális szemléletre való áttérés, azonban ezt követte az újabb lépés: az emberi jogi megközelítés alapján való gondolkodás. Az emberi jogi szemlélet lényege az inkluzív (az alany autonómiájának a szociális közegben való érvényesülése) és szubsztanciális (lényegi, a fogyatékos embert, mint az emberi jogok alanyát, és nem tárgyát szem előtt tartó) gondolkodásmód.⁸

Az ombudsman alkalmas arra, hogy a maga semleges és kiegyensúlyozó, közvetítő szerepével, illetve a kizárólag az alapjogvédelemre fókuszáló tevékenységével, az ENSZ nemzeti emberi jogi intézményeként valós tartalmat adjon a CRPD-ben foglaltaknak.

6. Az ügy érdeme tekintetében

Az ombudsmani látogatás célja a Lakóotthon működésének megismerése és alapvető, emberi jogi szempontú monitorozása volt. Amint azt több, a fogyatékossgal élő személyek alapvető jogait érintő ombudsmani jelentés kiemeli, a Fot. legfontosabb elve szerint az államnak, a társadalom szervezeteinek és tagjainak oly módon kell tevékenységüket végezni, hogy az ne okozhasson olyan károsodást, amely fogyatékossg kialakulásához vezet, illetve *olyan körülményeket kell létrehozni, amelyben a fogyatékos emberek képesek lesznek teljesebb életre és a fogyatékossgukból fakadó terheik csökkenthetőek.*⁹

A tervezési, döntési folyamatok során kiemelten kell kezelni a fogyatékos személyek sajátos szükségleteit, és figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek, a bárki által igénybe vehető lehetőségekkel csak különleges megoldások alkalmazása esetén élhetnek. A fogyatékos személyeket érintő döntések során tekintettel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a társadalom és a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt.¹⁰ Az állam köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről a nemzetgazdaság mindenkorai lehetőségeivel összhangban.¹¹

⁶ Magyarországon kihirdette az 1987. évi 12. törvényerejű rendelet

⁷ CRPD 3. cikk a) pont

⁸ Theresia Degener az ENSZ Fogyatékossgügyi Bizottságának alelnöke, az ENSZ Egyezmény kidolgozásának aktív résztvevője; 2013. január, Trier, Academy of European Law.

⁹ Fot. 2. § (1) bekezdés

¹⁰ Fot. 2. § (3)-(4) bekezdés

¹¹ Fot. 2. § (5) bekezdés

A CRPD önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról szóló 19. cikk a)-b) pontja rögzíti, hogy „Az Egyezményben részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogát a közösségben való élethez és másokkal egyenlő szabad döntéshez való jogát; minden szükséges és hatékony intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek teljes mértékben élvezhessék e jogukat és a teljes közösségi befogadást és részvételt, beleértve a következők biztosítását:

a) a fogyatékossgal élő személyeknek másokkal azonos alapon lehetőségük van lakóhelyüknek és annak megválasztására, hogy hol és kivel élnek együtt, és nem kötelezhetőek bizonyos megszabott körülmények között élni;

b) a fogyatékossgal élő személyek számára hozzáférési lehetőséget biztosítanak többféle otthoni, intézményi és egyéb közösségi támogató szolgálathoz, beleértve azt a személyes segítséget, mely a közösségben éléshez és a közösségbe történő beilleszkedéshez, valamint a közösségtől való elszigetelődés és kirekesztődés megelőzése céljából szükséges.”

A Fot. 17. §-a kimondja, hogy a fogyatékos személynek joga van a fogyatékossgának, személyes körülményeinek megfelelő – családi, lakóotthoni, intézményi – lakhatási forma megválasztásához.

Magyarország 2007-ben ratifikálta a CRPD-t, amelynek 19. cikke új alapokra helyezi a fogyatékossgal élő személyek önálló életviteléről, illetve lakóhelyének megválasztásáról való gondolkodást. Ennek alapján a fogyatékos személyek esetében is a családban maradást, illetve az önálló lakásban vagy lakóotthonban élést, illetve az ezeket elősegítő közösségi alapú szolgáltatásokat (szociális alapszolgáltatások) kell előnyben részesíteni a nagyméretű bentlakásos intézményi ellátással (szociális szakellátással) szemben. Ennek megfelelően 2011. január 1-jét követően új, fogyatékos személyek ápoló-gondozó célú férőhelye már csak lakóotthoni formában hozható létre.

A Szocvtv. 75. § (1) bekezdése értelmében *támogatott lakhatás* a fogyatékos személyek, a pszichiátriai betegek – ide nem értve a demens személyeket – és a szenvedélybetegek részére biztosított ellátás, amely az életkornak, egészségi állapotnak és önellátási képességnek megfelelően, az ellátott önálló életvitelének fenntartása, illetve elősegítése érdekében biztosítja a lakhatási szolgáltatást; az önálló életvitel fenntartása, segítése érdekében a mentálhigiénés, szociális munka körébe tartozó és egyéb támogató technikák alkalmazásával végzett életvitelt; a közszolgáltatások és a társadalmi életben való részvételt segítő más szolgáltatások igénybevételeiben való segítségnyújtást; az ellátott komplex szükségletfelmérése alapján, erre vonatkozó igény esetén a felügyeletet, az étkeztetést, a gondozást, a készségfejlesztést, a tanácsadást, a pedagógiai segítségnyújtást, a gyógypedagógiai segítségnyújtást, a szállítást, a háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtást. Az SzCsM rendelet pedig rendelkezik a támogatott lakhatás részletszabályairól.

A CRPD 19. cikkében foglalt *önálló életvitelhez való jog* többek között azt is jelenti, hogy a fogyatékossgal élő egyének számára minden adott ahhoz, hogy éljenek a választás és az irányítás lehetőségével saját életüket illetően, továbbá az életükkel kapcsolatos minden döntést meghozhassanak.

A személyes autonómia és az önrendelkezés az önálló életvitel alapvető eleme, ideértve a közlekedéshez, az információkhoz, a kommunikációhoz és a személyes segítségnyújtáshoz való hozzáférést, a lakóhelyet, a napirendet, a szokásokat, a tisztességes foglalkoztatást, a személyes kapcsolatokat, a ruházkodást, a táplálkozást, a higiéniát és az egészségügyi ellátást, a vallásos, kulturális, szexuális és reprodukciós jogokat. Ezek a tevékenységek az egyén identitásának és személyiségének fejlődéséhez kötődnek, és többek között a mindennapi életvitel olyan alapvető kérdéseit érintik, mint azt, hogy hol élünk, kivel, mit eszünk, szeretnénk-e tovább aludni vagy késő éjszaka lefeküdni, bent vagy kint lenni, (...) vagy szeretnénk-e zenét hallgatni. Ezek a cselekvések és döntések határoznak meg bennünket. Az önálló életvitel az egyén autonómiájának és szabadságának elengedhetetlen része, de nem

feltétlenül jelenti azt, hogy egyedül kell élni. Nem értelmezhető kizárólag a napi tevékenységek egyedül történő végzésére való képességként. Inkább választási és ellenőrzési lehetőségnek kell tekinteni, a veleszületett méltóság és az egyéni autonómia tiszteletben tartásának megfelelően, a CRPD 3. cikkének a) pontjában foglaltak szerint. Az önállóság mint a személyes autonómia egyik formája azt jelenti, hogy a fogyatékossgal élő személyt nem fosztják meg a választás és az irányítás lehetőségétől a személyes életstílusát és a napi tevékenységeket illetően.¹²

A közösségbe való befogadás joga a teljes és hatékony társadalmi részvétel és befogadás elvéhez kapcsolódik, amelyet többek között a CRPD 3. cikkének c) pontja fogalmaz meg. *Ez teljes társadalmi életet és a nyilvánosság számára rendelkezésre álló valamennyi szolgáltatáshoz, valamint a fogyatékossgal élő személyek számára abból a célból rendelkezésre álló támogató szolgáltatásokhoz való hozzáférést foglalja magában, hogy a társadalmi élet minden szférájába teljes mértékben befogadást nyerjenek és azokban részt vehessenek.* Ezek a szolgáltatások többek között a lakhatáshoz, a közlekedéshez, a bevásárláshoz, az oktatáshoz, a foglalkoztatáshoz, a szabadidős tevékenységekhez és a nyilvánosság rendelkezésére álló valamennyi egyéb létesítményhez és szolgáltatáshoz, például a közösségi médiához kapcsolódnak. A jog magában foglalja a közösség minden politikai és kulturális jellegű intézkedéséhez és eseményéhez, többek között a nyilvános találkozókhoz, sporteseményekhez, kulturális és vallási fesztiválokhoz és minden olyan tevékenységhez való hozzáférést, amelyben a fogyatékossgal élő személy részt kíván venni.

A Szocvtv. a személyes gondoskodás körébe tartozó, tartós bentlakásos intézmények közé sorolja a fogyatékosokat ápoló-gondozó lakóotthonokat is.¹³ *A Szocvtv. 85/A.§ értelmében a lakóotthon olyan nyolc-tizenkettő, a külön jogszabályban meghatározott esetben tizennégy pszichiátriai beteget vagy fogyatékos személyt – ideértve az autista személyeket is –, illetőleg szenvedélybeteget befogadó intézmény, amely az ellátást igénybevevő részére életkorának, egészségi állapotának és önellátása mértékének megfelelő ellátást biztosít.* Az SzCsM rendelet előírása szerint tizennégy fő befogadására alkalmas lakóotthon akkor hozható létre, ha az intézmény kialakítására csak egy már meglévő épületben van mód, és az épület adottságai, méretei ezt indokoltá teszik.¹⁴ A nagy férőhelyszámú bentlakásos intézményekhez képest a lakóotthonokban családiasabb környezet, az emberi méltóságot tiszteletben tartó lakhatási körülmények biztosíthatók, a CRPD 19. cikkében deklarált önálló életvitel lehetőségének a szélesebb körű biztosítása mellett. Lakóotthonba az a személy helyezhető el, aki önellátásra legalább részben képes, elégséges jövedelemmel rendelkezik az új életforma költségeinek viseléséhez, folyamatos tartós ápolást, felügyeletet nem igényel.¹⁵

Az Add a Kezed Lakóotthon vonatkozásában a fogyatékossgügyi független mechanizmus keretében folytatott vizsgálatom feltárta, hogy a Lakóotthon működési alapelvei, az intézmény maximális befogadó mérete, személyi és tárgyi feltételeivel kiemelt színvonalon biztosítja az ellátottak méltó életkörülményeit. A Lakóotthon a hatályos jogszabályi előírásoknak megfelelően, teljes körű ellátást nyújt az ott lakók számára, amelynek értelmében biztosítja a korszerű, családias lakhatási és életkörülményeket, a folyamatos fűtés- és melegvíz-szolgáltatást, étkezést, mely szükség esetén diétás, és pépesített ételeket is magába foglal. Ezen kívül biztosított a foglalkoztatás megszervezése, a pénzkezeléssel kapcsolatos segítségnyújtás, az egészségügyi, mentálhigiénés alapszolgáltatás (tanácsadás, életvitel javítását segítő programok), szabadidős programok szervezése (kirándulás, rendezvények), sportszerek használatának biztosítása.¹⁶

¹² CRPD Kommentár Általános észrevétel a 19. cikkről: Önálló életvitel és a közösségbe való befogadáshoz 16.pont.

¹³ Szocvtv. 57. § (2) bekezdés c) pont

¹⁴ SzCsM rendelet 88. § (3) bekezdés

¹⁵ SzCsM rendelet 89. §.

¹⁶ SzCsM rendelet 95. §.

A Lakóotthonról – a rendelkezésre bocsátott dokumentáció, valamint a helyszíni tapasztalatok alapján – megállapítható, hogy a lakóotthonokkal szemben támasztott alapvető jogszabályi előírásoknak megfelelően működik.¹⁷ Jellemző a két, illetve az egy ágyas elhelyezés, egy lakószobában sem haladja meg az ellátottak létszáma a három főt. A lakószobákban valamennyi ellátott tekintetében biztosított az egy ellátottra előírt legalább nyolc négyzetméternyi lakóterület. A lakószobák tiszták, barátságosak és a lakók egyéni szükségleteinek és ízlésének megfelelően, saját berendezési tárgyakkal díszítettek. A lakók a saját tárgyaikkal és textíliákkal otthonossá teszik környezetüket és sajátjuknak érzik az intim szférát jelentő szobát. A lakók intim szféráját az otthonban mindenki tiszteletben tartja, hiszen a szobákba a lakótársak és a személyzet is kizárólag kopogtatással, és az ott lakó engedélyével mehet be. A közösségi használatra szolgáló helyiségek tágasak, modernek. Az udvar parkosított és teljeskörűen biztosítja a szabadidő kulturált eltöltésének lehetőségét, igazodik a lakók igényeihez. A lakók az önálló életvitel megteremtésének jegyében részt vesznek a Lakóotthon körüli napi és heti feladatok ellátásában. A munkát ki-ki a saját képességei alapján, felelősségteljesen vállalja, így a lakók beosztják maguk között a takarítás, mosogatás, parkgondozás, kertészkedés feladatait.

A Lakóotthon célja valódi otthonteremtés, ahol elősegítik a lakók társadalmi integrációját, önállóságuk fokozódását, az önálló életvitel kiteljesedését. A Lakóotthon kliens központú szemlélete lehetővé teszi az egyéni szükségleteknek megfelelő segítségnyújtást a lakók számára. A helyszíni vizsgálat tapasztalatai szerint, a kliens központú szemlélet és az intézmény dolgozói tekintetében is tapasztalt szemléletváltás, miszerint az ápolóból gondozóból, segítőkbe válnak, egy nagyon fontos kezdő lépés annak irányában, hogy a lakók a képességeiknek megfelelő önállóságig, a függőségtől a lehetőségeikhez képest a legteljesebb autonómiáig eljussanak.

A helyszíni vizsgálat tapasztalatai alapján nem érvényesül szigorú napirend a lakóotthonban, az ébredés és a lefekvés időpontját is a lakók a saját igényeiknek megfelelően határozzák meg, természetesen tiszteletben tartva a lakótársak igényeit, és az együttélés alapvető szabályait. A Lakóotthonban biztosított az önálló ételkészítés lehetősége, a hűtőben névvel ellátva a lakók saját ételt, élelmiszert tárolnak. A lakók saját ruházatot hordanak, melyet maguk, vagy segítők, hozzátartozók közreműködésével vásárolnak. A Lakóotthonban nincs kötött látogatási rend, a hozzátartozók bármikor látogathatják a lakókat és sokan élnek is ezzel a lehetőséggel. Számos lakó esetében továbbra is szoros a kapcsolat a családdal, vannak olyan lakók, akik a hétvégeket a családnál töltik.

A Lakóotthon fontos küldetése a lakók számára az aktív életvitel és az integráció megteremtése. A mentálhigiénés csoportnak köszönhetően, számos fejlesztés, szabadidős, és-élményprogram várja a lakókat. A szabadidő eltöltésének módja tekintetében széles választási lehetőséget biztosít az intézmény a lakók számára. Rendszeresen vesznek részt, érdeklődési körüknek megfelelő kulturális eseményeken, évente több alkalommal kirándulnak és nyaralnak. A Lakóotthon kiemelt figyelmet fordít más intézményekkel való kapcsolattartásra és a közösség fejlesztésére. A Lakóotthon valamennyi lakója fejlesztő foglalkoztatásban vesz részt, melynek keretein belül képességeiknek és érdeklődési területüknek megfelelően választhatnak különböző tevékenységekből. A munkavégzés hozzájárul önbecsülésük megerősödéséhez és az önálló életvitel megteremtéséhez egyaránt.

A Lakóotthon a veszélyeztetett társadalmi csoportba tartozó fogyatékkal élő személyek életminőségének javítása érdekében tett erőfeszítéseivel, olyan ellátási körülményeket biztosít, mely az emberi méltóság és az egyén autonómiájának tiszteletben tartására épül. A Lakóotthon lakói az önálló döntés és választás lehetőségét ténylegesen gyakorolják, az életüket érintő mindennapi kérdésekben saját döntéseket hoznak. Igényeiket és

---

¹⁷ Különös tekintettel az SzCsM rendelet 88. §-100.§§.

véleményüket a programok, a szabadidős tevékenységek szervezése során figyelembe veszik és tiszteletben tartják. A lakókkal való beszélgetés során kiderült, hogy jól érzik magukat a Lakóotthonban, azt valóban „Otthonuknak” érzik.

A magas színvonalú ellátáshoz elengedhetetlen a megfelelő létszámú és elhivatott szakmai személyzet. A Lakóotthonban a személyi feltételek jelenleg a jogszabályi előírásoknak megfelelően biztosítottak.

A Lakóotthon vezetőjének tájékoztatása alapján, az általa vezetett intézményben nem okoz problémát a máshol jellemző szakemberhiány. A helyszíni vizsgálat idején valóban megfelelő számú és végzettségű, szakmailag elhivatott szakember dolgozott segítőként az intézményben. Érdemes kiemelni ugyanakkor az intézményvezető törekvését a dolgozók szakmai és anyagi megbecsülésére.

A Lakóotthonban élők egészségügyi ellátása rendezett, házi orvos panasz esetén azonnal, panaszmentesség esetén legalább havonta egyszer megvizsgálja a lakókat. Kiemelendő a Lakóotthonban az egészségügyi ellátás területén megvalósuló prevenció szempontú szemlélet, a lakók rendszeresen vesznek részt szűrővizsgálatokon, szükség esetén pedig szakrendeléseken. Ennek megfelelően a fogyatékossgal élő ellátottak testi lelki egészséghez való joga megfelelően biztosított.

A Lakóotthonban tett látogatás tapasztalatai, a rendelkezésre álló információk és a vizsgálat fókuszai alapján megállapítom, hogy a Lakóotthon kiemelkedő színvonalon gondoskodik a lakók megfelelő életkörülményeinek biztosításáról, a képességeik fejlesztéséről, a megfelelő egészségügyi ellátás biztosításáról.

A Lakóotthon célja a lakók nyugodt, harmonikus életkörülményeinek, s az aktív életvitel lehetőségének folyamatos megteremtése. A cél olyan otthon biztosítása a számukra, ahol személyiségük kiteljesedhet, képességeik fejlődhetnek, és jól érezhetik magukat, biztosítva számukra az önálló életvitel az önálló döntések lehetőségét.

7. Összegzés

A fogyatékossgügyi független mechanizmus keretében folytatott vizsgálat, annak keretében pedig a helyszíni látogatás célja a Lakóotthon működésének megismerése és alapjogi szempontú vizsgálata volt. A vonatkozó és fentebb hivatkozott jogszabályi előírásoknak, és a lakók egyedi igényeinek és szükségleteinek megfelelő működési feltételek, szolgáltatások (étkeztetés, fejlesztések, foglalkoztatás, egészségügyi ellátás, közösségi programok) az otthonos, ingergazdag infrastrukturális környezet és családi légkör mellett kiemelendő az intézmény vezetőjének és valamennyi munkatársának szakmai elhivatottsága, amely az emberi jogi szemlélet alapján teljes mértékben tiszteletben tartja az intézményben ellátott, fogyatékossgal élő személyek egyéni autonómiáját, támogatja az önrendelkezésük kiteljesedését, fejlődését és az önálló életvitel megteremtését. A Lakóotthon által szervezett színes programok, fejlesztések a lakóknak nyújtott szolgáltatások meghatározó mértékben hozzájárulnak az érintett személyek életminőségének javulásához, az önálló életvitel és a közösségbe való befogadás kiteljesedéséhez, az alapvető jogaik és a CRPD-ben rögzítettek minél szélesebb körben való érvényesüléséhez.

A vizsgálat során a Lakóotthon működésével kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszasság nem merült fel, ezért a jelen ügyben ombudsmani intézkedést nem teszek.

Budapest, 2023. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

Melléletek

1. számú melléklet: épület, kert

2. számú melléklet: kinti pihenésre szolgáló eszközök

3. számú melléklet: lakószobák

4. számú melléklet: nappali

5. számú melléklet: fürdőszoba

